

Joseph R a t z i n g e r. *Duch liturgii*. Tłum. E. Pieciul. Poznań: Christianitas 2002 ss. 204.

Nikommu chociaż trochę zorientowanemu w teologii katolickiej i w życiu Kościoła nie trzeba przedstawiać kardynała Józefa Ratzingera, którego zasługi dla rozwoju teologii jako wybitnego teologa i prefekta Kongregacji Nauki Wiary są nie do przecenienia. Poza licznymi pracami o charakterze naukowym, w ostatnich czasach ukazało się jego kilka pozycji autobiograficznych, które wskazują na sposób przeżywania wiary przez watykańskiego purpurata. Książka *Duch liturgii* jest poważnym studium dotyczącym źródeł i najgłębszego sensu liturgii, a jednocześnie zawiera świadectwo prostej wiary Kardynała wyniesionej z bawarskiej rodziny. Zamierzeniem książki jest dostarczenie szerokim kręgom odbiorców odnowionego rozumienia liturgii Kościoła katolickiego. Autor świadom licznych zagrożeń, jakim podlega współczesna kultura, umieszcza podstawowe zagadnienia z zakresu kultu Bożego w kontekście współczesnych pytań i nadziei.

Specjalne słowo wstępne do polskiego wydania oraz przedmowa do całości wskazują na cele napisania książki i odsłaniają pragnienie podzielenia się radością z przeżywania misterium Chrystusa w Kościele. Całość rozważań podzielona została na cztery części obejmujące refleksje nad istotą liturgii, prezentację czasu i przestrzeni w liturgii, ukazanie miejsca obrazów i muzyki w przestrzeni sakralnej oraz medytację nad kształtem liturgii, w którym istotne są zarówno zakorzenione w tradycji apostoelskiej rytmy liturgiczne jak i proste gesty zewnętrzne, których mistrzowska analiza pozwala odczytać je jako wyraz wewnętrznej postawy człowieka względem Boga. W odczytaniu istoty liturgii ważne jest powiązanie jej z życiem oraz ukazanie jej znaczenia kosmicznego oraz historycznego zakorzenionego w objawieniu biblijnym.

W prezentacji zagadnienia kardynał Ratzinger posługuje się głęboką analizą tekstów biblijnych, ukazuje bogactwo Tradycji Kościoła oraz przytacza opinie teo-

logów. Książka, ukazując ogromną erudycję autora, obfituje w jego genialne intuicje wydobywające zupełnie nowe znaczenie prostych gestów. Wychodząc od ujmowania liturgii jako gry, przez którą człowiek antycypuje przyszłą rzeczywistość, Kardynał wskazuje na jej boskie pochodzenie i zadanie oddania czci Bogu. Liturgia jest działaniem boskim, w którym człowiek może uczestniczyć na mocy łaski udzielonej we Wcieleniu i dopełnionej w Misterium Paschalnym Chrystusa.

Kardynał Ratzinger prostuje wiele błędnych opinii i polemizuje ze współczesnymi postawami kładącymi nadmierny akcent na socjologiczne aspekty liturgii. Wspólnota liturgiczna nie jest autonomicznym zebraniem wiernych, ale świętym zwołaniem, którego sensem jest zwrócenie uwagi na obecnego wśród ludzi Zmartwychwstałego Pana. Orientacja wszystkich uczestników ku Chrystusowi pozwala na odkrycie istoty celebracji liturgicznej, w której kapłan nie jest najważniejszy, a aktywne zaangażowanie wszystkich nie oznacza autonomicznego działania, ale możliwie najgłębszy udział w dziejącym się misterium. Udział ten pozwala Bogu działać w sercach wierzących nie tylko w czasie liturgii, ale też przemieniać ich codzienność.

Książka jest przeznaczona dla szerokiego kręgu odbiorców zainteresowanych głębszym przeżywaniem liturgii. Umieszczenie jej wśród pozycji recenzowanych w zeszycie teologicznomoralnym „Roczników Teologicznych” uzasadnione jest bardzo ważnym przesłaniem, jakie niesie ona dla teologów moralistów. Głębokie inspiracje dla odnowy liturgicznej mogą być przydatne dla odnowy teologii moralnej, której obecne zagubienie domaga się poważnej refleksji.

Ratzinger przypomina, że liturgia jest wydarzeniem historiozbawczym i zarazem kosmicznym, w którym człowiek bierze udział jako uczestnik czegoś większego, do czego zaproszenie jest dla niego łaską i przywilejem. Właściwym i jedynym Twórcą porządku na ziemi jest Bóg w Trójcy Jedyny, któremu należy się wszelka cześć i chwała. Liturgia jest oddawaniem należnej chwały ze strony człowieka, który czyni to ze sprawiedliwości i miłości. Podkreślenie kosmicznej i soteriologicznej perspektywy pierwszeństwa Boga jest dzisiaj tym bardziej potrzebne, że antropocentryczne nastawienie człowieka nie tylko czyni Boga wielkim nieobecnym, ale ponadto upatruje w Nim rywala i zagrożenie dla człowieka. Przypomnienie, że prawidłowy sposób kultu jest konstytutywny dla prawa i etosu, jest dzisiaj bardzo istotne ze względu na odrzucanie religijnej inspiracji życia moralnego (s. 21).

Liturgia, będąca uobecnianiem historii zbawienia, łącząc w sobie przeszłość, teraźniejszość i przyszłość, zmierza do upodobnienia wiernych do Chrystusa. Uczestniczenie w Eucharystii winno przemieniać chrześcijan w Tego, którego przyjmują w postaciach sakramentalnych. Istotne jest nie tylko naśladowanie Zbawiciela, ale podjęcie refleksji nad głębszą perspektywą chrystocentryczną, w której nie chodzi o zwykły moralizm, ale o taką wiarę, która pozwala Chrystusowi żyć i działać w chrześcijaninie (s. 56). Dla teologa moralisty ważne są też rozważania Ratzingera o uczestnictwie ciała w liturgii, które mogą być przydatne w pogłębieniu rozumienia ludzkiej cielesności zanurzonej w przebóstwiającym misterium zbawienia. „W naszym ciele, w cielesnej egzystencji naszej codzienności, wzywani jesteśmy przez Logos, by działać przez wzgląd na Niego” (s. 157). Ludzkie ciało używane w codzienności życia ma być „zdolne do zmartwychwstania” (s. 157).

Książka *Duch liturgii* prowokuje do stawiania wielu pytań dotyczących zarówno rozumienia i przeżywania liturgii, jak też postępowania w życiu codziennym. Jej lektura może stać się inspirującym przeżyciem pomagającym na nowo spotkać Chrystusa. Ponowne przemyślenie podstawowych zagadnień w świetle wiary biblijnej i Tradycji Kościoła ukazuje jak bardzo troska o liturgię staje się w istocie za troskaniem o zachowanie wierności objawiającemu się Bogu.

Andrzej Derdziuk OFM Cap